

AZ SDQ I. ÉNKÉP KÉRDŐÍV ELEMZÉSE FAKTORANALÍZIS ÉS KLASZTERANALÍZIS ELJÁRÁSOK SEGÍTSÉGÉVEL

T-18

Budis Imola

Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: énkép kérdőív; faktoranalízis; klaszteranalízis

Kutatásunkban 308 diák tanulási énképét vizsgáltuk 7. évfolyamon a következő részminták bevonásával: (1) halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek (N=102), (2) nevelőszülőnél élő halmozottan hátrányos helyzetű tanulók (N=100), (3) nem halmozottan hátrányos helyzetű diákok (N=106). Az SDQ (*Self-Description Questionnaire*) I. kérdőív magyar adaptációját alkalmaztuk mérőeszközként, amely 76 ötfokú Likert-skálás kérdőívteletből áll. Az eszköz Marsh és Shavelson hierarchikus modelljén alapul és a következő alskálák vizsgálatára alkalmas: (1) fizikális képességek énkép, (2) testkép (fizikai megjelenés), (3) olvasás énkép, (4) matematika énkép, (5) kortársakkal való kapcsolat énkép, (6) szülőkkel való kapcsolat énkép, (7) általános énkép, (8) iskolai általános énkép. Jelen kutatásunk célja ezen mérőeszköz validitásának és reliabilitásának vizsgálata a kutatásunkba bevont minta esetében. A kérdőív érvényességét először feltáró faktoranalízissel vizsgáltuk meg a teljes mintán. Az általános énkép és az iskolai általános énkép külön vizsgálendő, mivel az ezekhez tartozó változók több faktorban is megjelentek. Az iskolai általános énkép például az olvasási énképpel és a matematikai énképpel is összefügg. Így két faktoranalízis elvégzése után kaptuk meg az elméleti modellben megadott és a korábbi kutatásokkal alátámasztott nyolc faktort (KMO=0,92 mindkét esetben). A 46. és a 47. állítás két faktorba is besorolódott. Az utóbbi a szakirodalom alapján az általános iskolai énképbe tartozik, de vizsgálatunkban az általános énkép faktorban nagyobb faktorsúllyal jelent meg. A kérdőív állításainak csoportosítását összevonó klaszteranalízis segítségével is vizsgáltuk. Ennek eredményeit az elméleti modellel összevetve a következő klasztereket azonosítottuk: (1) olvasás énkép, (2) matematika énkép, (3) iskolai általános énkép, (4) szülőkkel való kapcsolat énkép, (5) fizikális képességek énkép, (6) negatív általános énkép (alkalmatlanság), (7) fizikai megjelenés énkép, (8) társakkal való kapcsolat énkép, (9) általános énkép. A 23. és 47. állítás, amely eredetileg az iskolai általános énképhez tartozik, az olvasás énkép klaszterébe került. A 70. állítás a társakkal való kapcsolat helyett az általános énkép csoportjába sorolódott. A fizikai megjelenés énképre vonatkozó állítások közül a 46. a fizikális képességek, a 38. pedig a társakkal való kapcsolat klaszterébe került. A mérőeszköz mind egészében, mind alskáláit tekintve megbízható az általunk vizsgált mintán ($0,7 \leq \text{Cronbach-}\alpha \leq 0,9$). Korábbi kutatások már bizonyították, hogy az SDQ I. kérdőív a hazai diákok körében is megfelelő jószágmutatókkal bír, vizsgálatunk pedig három különböző részmintára vonatkozóan is alátámasztotta megbízhatóságát és érvényességét. Ugyanakkor elemzéseink során a kérdőív egyes állításai nem kerültek egyértelműen abba a faktorba, illetve csoportba, amelybe az elméleti modell alapján tartoznak. Ezen eredmények esetleges módosítások, átdolgozások alapjai lehetnek.